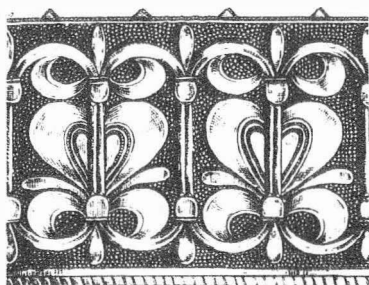

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
POBOČKA V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1961

BRNO 1962

Hradčany und in Tišnov-Předklášteří. Sie erbrachten auch die Entdeckung zweier neuer Lagerplätze /Nuzířov - Sportplatz, und Lipůvka/. Zahlreiche Lesefunde gewährten Hranice, Žlutavy und besonders bei Nová Dědina, wo in der Flur "Zapasečí" eine Stelle mit zahlreichen Kristallabsplissen entdeckt wurde. Neben der bekannten Werkstätte in der Žitny-Höhle ist es zum erstenmale, dass wir einem Massenvorkommen von Geräten aus diesem wertvollen Rohstoffe im Freilandterrain begegnen. In der Lehmgrube bei Popůvky /Kroměříž/ fand man im Solifluktionshorizont mit Holzkohlenstücken einen fossilen Knochen. Die Durchforschung in Südwestmähre brachte vorläufig keine Ergebnisse.

- - -

Předběžná zpráva o skupině nových 24 paleolitických lokalit na Kounicku na

Jihlavě.

Josef Skutil

Tab. 7.

Obraz paleolitického osídlení staré Moravy značně doplňuje řada nově konstatovaných 24 paleolitických lokalit na Kounicku na Jihlavě. Zjistil je během posledního roku, ač první nálezy odtud ohlásil již r. 1932 a 1937 H. Freising a potom rozmnožil Jul. Simon,^{1/} vesměs kounický učitel Oldřich Svoboda se svými žáky, který mně předal hojný materiál po prvním svém nálezů r. 1960, který jsme pokládali ještě za ojedinělý /srv. Přehled výzkumů 1960, 37/, k zpracování a postoupil Archeologickému ústavu.

Všechno toto nové paleolitikum, o němž zde podávám pouze předběžnou zprávu, bylo konstatováno vesměs nejen východně Boskovické brázdy, oně významné příkopové propadliny /končí právě u Mor. Krumlova/ mezi moldanubikem a moravikem a významného tektonického i morfologického činitele, který měl v procesu celého předhistorického a historického osídlování moravského významnou úlohu, ale i východně Krumlovského lesa /nejvyšší bod 415 m/, části Bobravské vrchoviny mezi zmíněnou Boskovickou brázdou a Dyjskosvrateckým úvalem. Všechny tyto lokality provázejí v podstatě stupňovinu teras lemujících tok antedětní silně meandrující Jihlavy proti jejímu výtoku z těsného kaňovitého údolí u Dolních Kounic.^{2/} /192.6m/ Kdežto na Jihlavě a Oslavě diferencoval K. Zapletal původně /1924/ 2 q terasy /90, 40/ a později r. 1931-32 vedle 2 tercierních /170, F/ 5q/E, D, C, B, A/³ rozeznávají dnes Kalášek a J. Dvořák /1954/ nižší terasu 20 m nad Jihlavou u Nových Bránic v nadloží miocenních písků a vyšší terasu 40 m nad Jihlavou na sv. okraji Moravských Bránic. Ojedinělé zbytky teras jsou mezi Němčičkami a Dol. Kounicemi. Půdní poměry oblasti ukazuje přehledná mapa 4357/VI. Kalabis, R. Schwarz, L. Sýkora, K. Žebera/ z r. 1947.

Není pochyby, že i objevy paleolitika v této oblasti jsou důležité pro poznání vývoje krajiny a jejího pravěku^{4/} Z dosud zjištěného paleolitika jsou na pravém břehu Jihlavy na rozsáhlém sprašovém plátě a neogénu lokality kounické, pravlovské, trboušanské, bránické, tedy vesměs v podstatě na přechodní k jihový-

chodu snižující se pahorkatině podél východního úpatí Krumlovského lesa jak jí podrobně charakterisoval J. Demek, na levém břehu řeky jsou pak další stanice kounické, pravlovské, mělčanské, bratčické a v Němčičkách.

Z těchto lokalit je nejrozsáhlejší a nejbohatší trboušanská stanice /na skici stanice č. 1/ na pravém břehu řeky po obou stranách rozhraní katastrů N. Bránice a Trboušany při zrušené někdejší polní cestě z 242 směrem ke Krumlovskému lesu za úvozem vlevo trati Nové Hory, v podstatě na plató mezi vrcholky 242, 247, 250, 248 a 221. Poskytla povrchově velice hojný materiál: 3 zbytky valounovitých otloukačů, zbytek valounovitého nukleusu, malý nukleus a 11 nukleovitých vertikálních stěnových ústěpů, 178 kusů/2.35 kg/ oblázkových různě patinovaných ústěpů středních rozměrů, 625/ 4.45 kg/ zcela atypických hranolovitých a čepelovitých ústěpů nekvalitního rohovecového materiálu se špinavou většinou nažloutlou a často oprýskanou nebo korodovanou patinou, 217 /1.35 kg/ ks zcela atypického analogického materiálu mléčně bíle patinovaného často s novými povrchovými odštěpy, 77/60 dkg/ks podobných ústěpů větších rozměrů, 11 ústěpů se silnými bulbami, 11 vrchlíkovitých ústěpů, 13 ks technologicky zajímavých kusů a 3 ukázky různorodého mineralogického materiálu, 28 eolitických kusů a 13 pseudoartefaktů. Archaické formy vykazují 3 klínovité ks, 4 diskovité ks, 2 oválovitědrasadlovité artefakty a 6 klínovitých hrotů. Čepele, jejich výroba a fragmenty jsou zastoupeny 229 ks v 15 skupinách /např. největší středový hranolovitý výštěp je 6,5.9, 3.3/. Hroty jsou tyto: 9 náhodných, 7 čepelovitých, 3 listovité, 3 oboustranně klenuté, 2 ústěpové, 10 na bulbovitých peckách, 2 atypické, 7 náhodně zahrocených ústěpů, 4 triangulární, 61 hrotů v 17 skupinách, kusy zcela individuálního charakteru a jejich fragmenty. Škrabadel a jejich fragmentů bylo získáno 28 kusů s připravenými kusy ve 14 skupinách. Otázka rydlové výroby lokality je velice důležitá: je zde zachováno jen jedno středové jazýčkovité rydlo, 1 boční se šikmo ubíhající retušovanou hranou, 2 boční na přeražených čepelích, náhodné boční, rydlo /?/typu busqué a konečně 13 negativů rydlové výroby. Překvapivě hojná je výroba vavřínovitých listů. Jsou to: zcela souměrný oboustranně opracovaný plochý ks s oběma hroty a silně opracovanými hranami; oboustranně plošně opracovaný ostrý hrot se zakulacenou basí cele obvodově retušovaný; souměrně oválovitý oboustranně plošně pečlivě opracovaný mírně bombovitý ks; nedohotovený silně klenutý souměrný dvojhrot povrchově jen hrubě obitý; taktéž nedohotovený oboustranně silně bombovitě klenutý hrot se zakulacenou basí stejně hrubě obitý. Dále jsou zachovány: 3 středové výseky, boční polovice středového výseku /původní ks asi 21 cm dlouhý/, polovice dvou oboustranně opracovaných hrotů /první nález na lokalitě, viz Přehled 1960, 37/, fragmenty 6 hrotovitých ukončenin, 4 podélné polovice dvojhrotů obou- či jen jednostranně opracovaných, trojúhelníkovitý výštíp oboustranného listu a 3 jiné fragmenty, 9 forem zřejmě připravených k listovitému opracování, 3 ústěpy plošně opracované, středový výsek dorsálně opracovaného ventrálně plochého listu a konečně 5 [±] problematických ústěpů této kategorie. Všechny tyto kusy budou podrobně popsány v definitivní práci. Dále je z industrie zachováno 8 vrubovitých aplikací, 1 /!// vrtáček, hranolovitý ústíp s dextrálně orientovaným bodcem, 9 středo-rydlo-dlátovitých artefaktů, dvojitě hoblíkovitý artefakt, 2 individuální ks, "pikovitě" přizpůsobený malý artefakt, 6 různých pře-

chodných ks, 33 artefaktovitých residuí, 8ks se stopami ohně. Dodatečně bylo zde ještě získáno 43 ks většinou odpadové výroby, řadících se k jmenovaným skupinám.

Z-lokality, která poskytne jistě ještě další materiál, pochází také --je-
diné to stanice z popisované skupiny kounické-- zbytky paleontologických nálezů
a to stolička a úštěpek fosilní zřejmě dlouhé kosti, ukazující, že i zde budou
získány paleontologické nálezy. Je asi velice pravděpodobné, že právě k této lo-
kalitě se také vztahuje zmíněná zpráva o nálezu kostěného hrotu r. 1893.

Z mladších nálezů na zmíněné lokalitě pochází 30 neolitických kamenných ná-
strojů, 3 zcela atypické pravěké střepey a konečně jako nejmladší i proražená min-
ce Františkova /1800/.

Je velice pravděpodobné, že s popsanou lokalitou souvisí i druhá jižněj-
ší t r b o u š a n s k á lokalita /skica č.2/ za strží na sev.svahu bodu 215 m
záp. sev. části Trboušan, ač zatím plocha mezi oběma lokalitami je archeologicky
sterilní. Pochází odtud vedle 16 různých úštěpů zejména dvojhrotý souměrný list
hranolovitěho profilu ve stavu výroby opracovaný jen ve spodní partii, kdežto
dorsálně jinak se zachovalou povrchovou korou /9,2, 3,8, 2,4/, analogický kusu z
č. 15 a 19 /viz dále/.

Těsně jižně Trboušan /skica č.3/ za drůbežárnou u cihelny byly získány:ro-
hovcový čepelovitý úštěp s velkou postranní bulbou a vrubem, 2 čepelovité frag-
menty a 15 úštěpů bez větších stop opracování. Kusy pocházejí podle informací
pravděpodobně ze stržené stěny cihlářské hlíny, pročež bude nanejvýš důležité ze
stratigrafických ohledů lokalitu stopovat. Tato trboušanská lokalita je dosud
nejjižněji posunutou stanicí tímto směrem do dyjskosvrateckého úvalu, ale jistě
ne poslední a její stálá kontrola vzhledem k stratigrafickým možnostem je napro-
sto nutná.

Leč také severně i západně popsané trboušanské skupiny a zejména v oblasti
prvé stanice se nacházejí další lokality, jež poskytly paleolitické nálezy.

Tak na pravém břehu řeky mezi Dolními Kounicemi a Novými Bránicemi /poměry
podle sond v údolí jz Bránic popisuje podrobně J. Demek l.c./ v trati mezi Šibe-
ničnou a Šibeničným vrchem ve vinicích nad sadem u polní cesty vedoucí z 238 na
277 jižně od číslíce koty 296,4 byly učiněny dosti hojné nálezy /skica č.4/.Jsou
to: hranolovitě čepelovitý boční úštěp nukleu, 22 ks čepelí,jejich výroby a tří-
děných fragmentů, 26 ks různých tříděných úštěpů. Z industrie jsou to z hrotovi-
té skupiny vedle náhodných a triangulárních hrotů zejména drobný hrot z plochého
valounku po pravé straně drasadlovitě retušovaný, čepelovité škrabadlo a čelo,
vedle středořezovitého rydla 2 negativy rydlové výroby, 2 vrtáčky, hranolovi-
tý nepatinovaný klínovitý táhlý artefakt, 3 nedešifrovatelná residua, ale zej-
ména triangulární /slabě sférický/ dorsálně klenutý a cele opracovaný hrot ven-
trálně téměř plochý jako pravděpodobně přeražená a zachovalá polovice typického
vavřínovitěho listu na lomu dodatečně rydlovitě reutilisovaná /4.3, 4.1, 1.4/.Ve
dle toho jsou zachovány ještě další 2 fragmenty pravděpodobně vavřínovitých /?/
listů. Z mladšího materiálu lokality pochází fragment kopytovitého neolitického
klínu bez týlu a zbytek recentního křesadla.

I vlevo od této lokality jižně posledních domků Nových Bránic /142/ /skica
č.5/ při potoku tekoucím do Jihlavy bylo nalezeno rohovcové hranolovitě čepelové
škrabadlo.

Jistě nezůstane bezvýslednou ani revise tratí západně Nových Bránic, stejně jako polohy po tomto břehu řeky až k Pravlovu.

Stejně byly zjištěny stopy paleolitického osídlení i západně trboušanských stanic a to těsně u východních hranic Krumlovského lesa.

Z rozhraní rozsáhlých katastrů Nové Bránice a Maršovice před jedním z nejvýchodnějších cípů Krumlovského lesa mezi strží a 257 m pocházejí 3 hroty a 10 jiných rohovcových fragmentů /skica č.6/. Přímou u vchodu polní cesty do lesa, tedy hned západně právě zmíněného nálezu, v trati v končinách u 269 byl nalezen rohovec opracovaný exemplář. /Skica č.7/. Poněkud potom severněji od obou zmíněných míst opět na pokraji lesa při cestě vedoucí na 298 /pod Kobylou/ přímo od vchodu polní cesty do lesa byly také zjištěny stopy paleolitického osídlení /skica č.8/. Není nejmenší pochyby o tom, že také západněji odtud v rozlehlých prostorách Krumlovského lesa samotného, kde vznikly již v terciéru jak popisuje J. Demek /1960/ na území převážně ze žulového brněnského vyvřelého masivu zvětráváním žuly oddělené balvany, trosky, mrazové sruby, kamenné moře, recentně pak tzv. "obětní mísy" /geologicky o nich S. Chábera 1959, H. Wilhelmy 1958, R. Kettner 1936/, bylo by možno očekávat podobné paleolitické nálezy, které jsou však pochopitelně zatím nepřístupné. Vydávají o tom svědectví zprávy o nálezech v cíhelně za nádražím /podle K. Valocha a J. Dvořáka /1956/ clactonienský hrotitý úštěp z R2/ a v zářezu lesní cesty poblíž bývalé železniční stanice Němčice sev. M. Krumlova ze západního okraje lesa, vzdálené tedy od posledně zjištěných lokalit na trboušansko-kounické plošině jen asi 6 km.

Leč paleolitické lokality nechybějí ani východněji zmíněných trboušanských stanic směrem blíže k řece na Pravlovsko^{5/}

Tak těsně sz Pravlova bokem kounické silnice, ani ne 1 km od řeky, byly získány neobyčejně hojné nálezy /skica č. 9/. Byly to: eolity a pseudoartefakty /18 ks/ a nenukleovité amorfní kusy materiálu /4 ks/, 1 nukleus a 8 nukleovitých odštěpů, 2 úštěpy materiálu drahanského typu, fragmenty oprýskané ohněm, vrchlíkovitité /14 ks/ a hranolovitité úštěpy /40 ks/. Z archaických forem pochází diskovitý kus. Čepele, výrobu a fragmenty ve 12 skupinách tvoří 52 ks. Hroty /náhodně 6, triangulární 2, listovitětriangulární 2, aj./ jsou zastoupeny 21 ks, škrabadla 7 ks, dále jsou to 2 vrubovitité aplikace, 4 typická polygonální dobře vypracovaná dvojstranná rydla, artefakt typu moderních křesadel /ač jde o kus zřejmě paleolitického stáří/, hranolovitě klínovitý kus /nebo středový výsek velkého artefaktu?/, listovitě oválovitý dvojhrot, jehož levá část chybí, 8 artefaktovitých residuí a 8 úštěpků nezařaditelných do předešlých kategorií.

O. Svoboda upozorňuje, že není vyloučeno, že s těmito nálezy a bohatou lokalitou souvisí nehojné nálezy vyzdvížené sev. roklemi záp. hřbitova, tedy jižně uvedené lokality při silnici Pravlov-Jezeřany /skica č.10/. Byly zde získány vedle úštěpů a fragmentů čepelovitého materiálu hrot na peckovitém vrchlíkovitém úštěpu bočně retušovaný, celkem 25 ks.

Že paleolitické nálezy budou zasahovat i nížeji, ukazuje nález z Kupařovic na témže břehu řeky těsně jižně vsi a jižně kupařovického zámku ve vzdálenosti asi 300 m od řeky. /Skica č. 11/. Pochází odtud triangulární zahrocený fragment většího artefaktu na velkém bulbovitém úštěpu, úštěp rydlové výroby /?/ a 6 ro-

hovicových úštěpů. Lokalita zasluhuje jistě stopování a břeh /zejména vrstevnice 190 m/ dalšího sledování.

Stejně hojné a důležité nálezy poskytl i levý břeh Jihlavy, odkud je možno uvést taktéž řadu paleolitických lokalit a to předně z Pravlovska samotného.

Mezi Němčičkami /187 m/ a Pravlovem z polí od záhybu silnice pod kamenolomem /sev.záp. 212m/ pochází rohovicový bíle patinovaný hrot na masivním bulbovitém úštěpu a 12 různých fragmentů /skica č. 12/.

Daleko nadějnější naleziště jsou sev. Pravlova samotného.

Z Pravlova těsně u osady při polní cestě směrem na 253 pochází hojný materiál /skica č. 13/: zbytek nukleusu, 2 vertikální, 3 horizontální úštěpy nukleovité, 40 eolitických ks, 79 úštěpů /vrchlíkovité, bulbovité, valounovité, hranolovité/; čepele, jejich výroba a fragmenty v 11 skupinách jsou zastoupeny 93 ks, 8 náhodných hrotů, 5 ks ze škrabadlovité výroby, 3 ks rydlové výroby, 2 vrubovité aplikace, šídlovitý vrták, 15 ks artefaktových residuí, 30 ks materiálu nezařaditelného do předchozích skupin, 11 atypických úštěpů, 2 ks se slabým náletem patiny, úštěp se stopami oprýskání ohněm. Na téže lokalitě bylo získáno i 34 ks neolitické nepatinované industrie a grafitový značně omletý střepek.

Východně této lokality směrem na 258 m byly získány/skica č.14/vedle oblázkovitého materiálu eolitické povahy fragmenty hranolovitého charakteru /11 ks/ a atypické amorfní úštěpy /15 ks/.

Nejhojnější nálezy /skica č. 15/ pocházejí z trati za pravlovským kravínem při cestě pod 219. Byly zde získány: polovice nukleusu, různé výrobní úštěpy /12 ks/, čepele a jejich třídné fragmenty /79 ks/, hranolovité fragmenty /16 ks/, z industrie pak: diskovitý nástroj, vedle 16 náhodných hrotů spodní bulbovitá partie vavřínovitého listu, kulaté cele obvodově opracované škrabadlo, čepel připravená k škrabadlovitému opracování a čumáčkovité škrabadlo, 2 náhodná rydla, vrták, nepatinovaný artefakt vavřínovitého listu ve stavu výroby připomínající troubušanský exemplář /5.7, 2.7, 1.8 cm/, triangulární /3.2, 07-1.7, 0.6/oboustranně mírně klenutý a cele plošně retušovaný hrot po jedné straně takřka pilkovitě ozubený. Vedle zbytku neurčitěho artefaktu a 2 úštěpů se stopami ohně byl získán kus lichoběžníkovitého tvaru /5.8, 2.9-5, 2.3/ bombovitě oboustranně klenutý a hrubě obitý, připomínající více než nápadně neolitické sekerky. Z neolitického materiálu, získaného v trati, je 10 čepelí a jejich fragmentů, triangulární hrot, nukleo-rydlovitý artefakt, 2 ks z kategorie škradel, 38 fragmentů a úštěpů materiálu, 11 zcela atypických omletých pravěkých a 6 novověkých střepek.

▲ ještě východněji pod 253 m byly nalezeny valoun, 5 vrchlíkovitých úštěpů, hrot klínovité formy oboustranně hrubě opracovaný, 4 hranolovité úštěpy, 5 čepelí, celkem tedy 16 ks /skica č. 16/.

Východněji Pravlova pak v Němčičkách samotných /jsou zde 5 - 10m mocné vrstvy spraše/ těsně sev. osady za posledními domy vlevo u silnice do Bratčic u starého stohu /skica č. 17/ byl získán nepravidelný listovitý hrot, triangulární hrot a 6 jiných fragmentů, celkem 10 ks paleolitického materiálu.

V Bratčicích, opět na sprašovém území /216/ na levém břehu Sobotovického potoka, kde r. 1958 v pískovně OVM ze Židlochovic získalo kosti hlavy, páteře a

okonečtin nosorožce a kde na plató pod 274 záp. vesnice H. Freising konstatoval menší aurignackou stanicí^{6/} těsně u kravína a drúbežárny směrem k Měličanům^{7/} asi ve výšce 220 m bylo získáno celkem 24 ks paleolitického materiálu a to dorsálně hrubě opracovaný ventrálně plochý oválný list, residuum většího neretušovaného artefaktu a 22 úštěpů. /Skica č. 18/.

Že Bratčicko, kde povrch terasy jižně k Ivaní klesá /podle Linharta na 15 km o 37 m/, bude i dále bohaté, ukazují ještě 2 další nálezy. Tak při polní cestě z Bratčic k Ledoům na pravém břehu potoka nad vysokou strží, odkud popisuje dále J. Meduna sídliště s volutovou keramikou, je znám listovitý šedavou patinou pokrytý dorsálně klenutý plošně opracovaný hrot s ventrální poněkud poškozenou plochou. /Skica č. 19/. Naopak sev. Bratčic mezi kamenolomem /268, 1/ a vsí těsně nad cestou do svahu, kde je menší vinohrádek /jinde zde vinohrádky nejsou/, byly získány opět dosti četné nálezy /skica č. 20/: 55 kusů čepelí a jejich fragmentů, 48 ks jiných úštěpů, z industrie to pak byly dobře vypracovaný triangulární hrot a 2 analogické fragmenty /vedle 6 náhodných ks/, 2 ks z kategorie škrabadel, výštěp rydlové výroby /?/, 3 vrubové aplikace, fragment hrubého kusu vavřínovitého listu /5.4, 5.1, 1.8 cm/, většího z větší části v kůře a upomínajícího na trboušanský exemplář, 2 fragmenty oboustranně opracovaných listů, 3 artefaktovitá residua, 8 fragmentů nezařaditelných do předchozích skupin a 2 úštěpy se stopami ohně. Kromě toho byly získány na lokalitě 2 neolitické úštěpy.

Další prozatímní paleolitické nálezy severněji z levého Pojhlaví pocházejí opět až z Kounicka.

Dvaapůl kilometru severně od Dolních Kounic z jižního cípu hlinsko-silávevého lesa od Karlova /je zde opět diorit brněnské vyvěřeliny/těsně u lesa a polní cesty vedoucí od staré kounické cihelny ke Karlovu a to nad potůčkem nad studánkou na záp. svahu koty 294 /tedy poněkud jihovýchodně mapového označení Karlov, skica č. 21/ byl získán poměrně dosti hojný materiál. Je to: 44 ks čepelí a jejich fragmenty a 30 ks jiných úštěpů, z industrie vedle 7 náhodných a 3 jiných hrotů zejména defektní listovitý vavřínovitý dvojhrot oboustranně opracovaný a plochý čepelovitý oboustranný hrot, středové jazýčkovité rydlo, 3 ks ze škrabadlovité kategorie, 2 fragmenty narušených artefaktů, 14 ks nezařaditelných do předchozích výrobních skupin, 6 artefaktovitých residuí, 8 vrchlíkovitých úštěpů, plošně oboustranně obitý fragment čepelovitého či listovitého artefaktu z typického povlárského radiolaritu a úštěp popraskaný ohněm. Ze 6 neolitických nepatinovaných nálezů zasluhuje zmínky fragment váloovité pikovitého nástroje /5.2, 2.9, 1.9 cm/ s ostrou hranou.

A taktéž sev. Dolních Kounic v prostoru mezi Jihlavou a Měličanským potokem na poloviční cestě do Silávek za Kozí horou pod kotou 294 na kraji posledního výběžku lesa zasahujícího tímto směrem na Kounicko, tedy poněkud jihových. popsané lokality č. 21, pochází od Karlova dále vrchlíkovité úštěpy, fragmenty hranolovité povahy /1 dokonce ve formě dvojitého škrabadla/ a drobné atypické úštěpy, celkem 19 ks /skica č. 22/.

Je vskutku více než zajímavé, že ze sev. části Kounic samotných, kde v bočních stržích jsou mocné akonohylické vrstvy spraše, jež dávaly již dávno a stále

poskytují hojné paleontologické nálezy pleistocenní fauny /jde hlavně o mamuta, nosorožce, ale není vyloučeno, že i o medvěda^{8/} zejména např. v bývalé Mašterově cihelně /dnes cihelna Gustava Klimenta/ na levém břehu Jihlavy pod vrchem 279 m a pod silnicí vedoucí na Hlínu, v cihelně s mocnými sprašovými stěnami o 4 - 6 zhlíněných horizontech, ležících na onkoforových píscích /spraše od R resp. R1 po PW - W3 dolnokounických cihelen popisuje podrobně J. Kalášek a J. Dvořák, 1954/, neposkytly dosud žádné paleolitické nálezy. Není potřeba podotýkat, že paleolitikum právě z tohoto prostředí bylo by pro svoje stratigrafické hodnoty neobyčejně důležité. Stejně není bez zajímavosti, že žádné stopy paleolitického osídlení nebyly dosud zjištěny na vrchu sv. Antonína /264 m/,^{9/} známého sídliště větřovského typu, odkud je překvapující rozhled po celém dyjsko-svrateckém úvalu až k Palavě.

Přímo pak v Dolních Kounicích, na levém břehu řeky, která zde v pleistocenu jistě zasahovala celou šíří mezi skalnatými břehy, a to pod školou v dnešní Jiráskově ulici č. 298, kde při výkopu studny bylo na zahradě zjištěno neolitické sídliště s volutovou keramikou /srv. R. Tichý zde dále/, byly získány paleolitické úštěpy a zejména bílý čepelovitý nástroj /4.1, 2.2, 0.5/. /Skica č. 23/.

Konečně na levém břehu řeky ve stráni v Dolních Kounicích u malého hájku /skica č. 24, asi v místech K mapového slova Kounice/ byly sbírány nepochybné paleolitické nástroje. Byly to vedle valounu rohové čepele a jejich odštěpy /20 ks/, 4 náhodné hroty, dále hrubě dorsálně opracovaný klínovitý hrot, jiný oboustranně plošně opracovaný táhle listovitý hrot, 2 ks ze škrabádlovité skupiny, odštěp rydlové výroby /?/, artefaktovitá stěží rekonstruovatelná residua /6 ks/, 8 vrohlíkovitých úštěpů a úštipků se stopami ohně. Vedle toho byly získány i 4 neolitické úštěpy. Zmiňuje-li se H. Freising r. 1937, že naproti zámku zjistil menší stanici /srv. Tagesbote 87, Nr. 567/, není vyloučeno, že může běžet právě o tuto lokalitu.

Taková je bilance dosavadních Svobodových pochůzek a revisní cesty za paleolitickým materiálem po Kounicku.

Při všech těchto stanicích /uvádět a vzpomínat nálezy i nejbližšího okolí nebylo zde možno /jde vesměs o povrchové paleolitikum s rohovou^{10/} industrií/ 2 ks z lokality č. 9 jsou z materiálu analogického drahanskému paleolitiku^{11/} a kus z lokality č. 21 je typický vláský radiolarit /svrchně paleolitickou- všechny domněle tzv. staropaleolitické celkem ojedinělé ks, na něž jsem speciálně upozorňoval, nepokládám v hojném převládajícím čepelovitém materiálu než za archaisující survivaly--s vavřínovitými listy, jejichž hojná existence a perfektní výroba /pro niž bude nutno zavést indexovou stupnici/, je vskutku překvapující. Podrobný rozbor a typologicko-statistická klasifikace všech nálezů bude provedena samostatně ještě po dalších sběrech, které se budou muset dít s patřičným zřetelem ku geomorfologickým poměrům a po výzkumu jedné z uvedených lokalit.

P o z n á m k y:

1/ Literatura je uvedena dále na příslušných místech. Při této příležitosti upozorňuji na starou zprávu z r. 1894, že na rozhraní mezi posezky kounickými

- a pravlovskými /tedy asi v místech dále uvedených lokalit/ byly objeveny mamutí kosti a že "kus mamutí stoličky /má být zřetelně klu/ bylo přeměněno v nástroj jakýs, ne nepodobný harpuně" /Výroční zpráva Musejního spolku v Brně 1893-94, str.8/, po němž všechno moje pátrání bylo marné. Jestliže R. Burkart /1953/, uvádí z Mor.Bránic podle Kolenatiho /1854/ nález pazourku, není vyloučeno, že může jít v tomto případě právě o nález prehistorický.
- 2/ Z hojné geomorfologické literatury kromě všeobecných prací uvádím zde pouze práce vztahující se speciálně k užší popisované oblasti: Jar. Demek /1959, 1960/, Jar. Dvořák /1955, 1959/, Jar. Linhart /1959/, Mir. Maoka /1955/, kde je většinou citována další literatura.
- 3/ Břetislav Balatka a Jar. Sládek, Vývoj výzkumu říčních teras v českých zemích /Praha 1958, tab. XIII/.
- 4/ Soupis mladších archeologických nálezů Kounicka jsem podal v přehledné práci o pravěku Dolních Kounic, napsané pro tamnější školní kroniku /1960/, dále srv. M. Šimáček za spolupráce O. Svobody v práci Od Rény k Pavlovským vrchům, Dolnokounicko a Dyjsko-Svratecký úval v pravěku, vydal Odbor škol. a kult.ONV Brno-venkov a Okr. pedag. střed. Brno-venkov, D. Kounice 1961, 1-25.
- 5/ Již I.L.Červinka, Morava za pravěku /1902/, 55 se zmiňuje o paleolitických nálezech z Pravlova, pravděpodobně na základě zpráv Msgr. Aug. Kratochvíla /1865-1946/, nejde-li ovšem o záměnu s některou jinou lokalitou.H.Freising r. 1923 /DMSohH 34, 1932, 127/ uvádí nález na levém svahu údolí řeky na Wasserbergu, které doplnil J.Lavický nálezy z Hübelbergu /ČZM 33, 1947, 103/, ale místa se nepodařilo dosud blíže identifikovat.
- 6/ H.Freising, Tagesbote 87, Nr. 567, 8.12.1957, týž, MAG Wien 71, 1941, 322.
- 7/ V Mělčanech /ku geologickým poměrům srv. J. Paulík, Zprávy o geol.výzkumech 1952, 80-81/ v trati Seslíčky byl získán aurignacký čepelovitý materiál, uložený v Mor. museu.
- 8/ V. Čapek v Kratochvílově Ivančickém okrese VM II /1904/ 11, dále A. Stehlík a J. Skutil, Moraviae fauna díl. /1932/, lll, dnešní školní sbírka, viz i zde pozn. 1.
- 9/ Srv. ČZM 33, 1946, 66 a zejména K. Tihelka, AR 9, 1957, 25, zde str.2,22,23.
- 10/Jar. Dvořák /1956/ uvádí, že v širším okolí Krumlova se nalézají "hojné oválné drobnější rohovcové hlízy na náhorních plošinách a úbočích návrší z velkých vzdáleností, totožné s rohovci z jurských vápenou Mor.Krasu jako zbytky místních jurských sedimentů z největší části odděňovaných za intenzivního kaolinického zvětrávání ve spodní křídě." Jeden kus podle určení Doc. Kalabise obsahoval zkamenělinu hustě žebrovaného Pecten sp.
- 11/Jos. Jaroš /1958/ upozorňuje, že nepravidelně roztroušené oligocenní slunáoci v blocích až přes 1 m³ a ve skupinách ve výšce 250 - 300 m jsou po celém území Boskovické brázdy, ale nebyly na západě na moldanubiku a východně na brněnské vyvřelině.

Vorläufiger Bericht über die Gruppe von 24 neuen paläolithischen Lokalitäten in der Umgebung von Kounice am Jihlavafluss. Der Lehrer O. S v o b o d a aus Dolní Kounice hat im Laufe des Jahres 1961 in der Umgebung der Stadt 24 neue oberflächliche paläolithische Stationen festgestellt.Sie liegen alle östlich dem

Kromauer Walde /415 m/ und an dem terrassenförmigen, den antozedenten stark mäandrischen Flusslauf begleitenden Terrainaufbau bis gegen seinen Ausfluss aus dem engen Cañontale bei Dolní Kounice. Ich gebe hier nur eine ganz allgemeine topographische Übersicht der einzelnen Lokalitäten an beiden Seiten des Flusses mit einer ähnlichen nur kurzen Beschreibung der Funde.

Es handelt sich ausschliesslich um oberflächliche Lokalitäten mit relativ reichem Hornsteinmaterial; trotz vieler archaischer Formen, die ich nur als Survivalen betrachte, handelt es sich um ein ziemlich schlechtes Klingenmaterial mit einigen prächtigen Lorbeerblätterformen.

Eine genaue Beschreibung, Statistik und Auswertung wird in einer anderen Arbeit folgen.

- - -

Paleolitická stanice a neolitické sídliště v Jiráskově čtvrti v Brně.

Josef Skutil

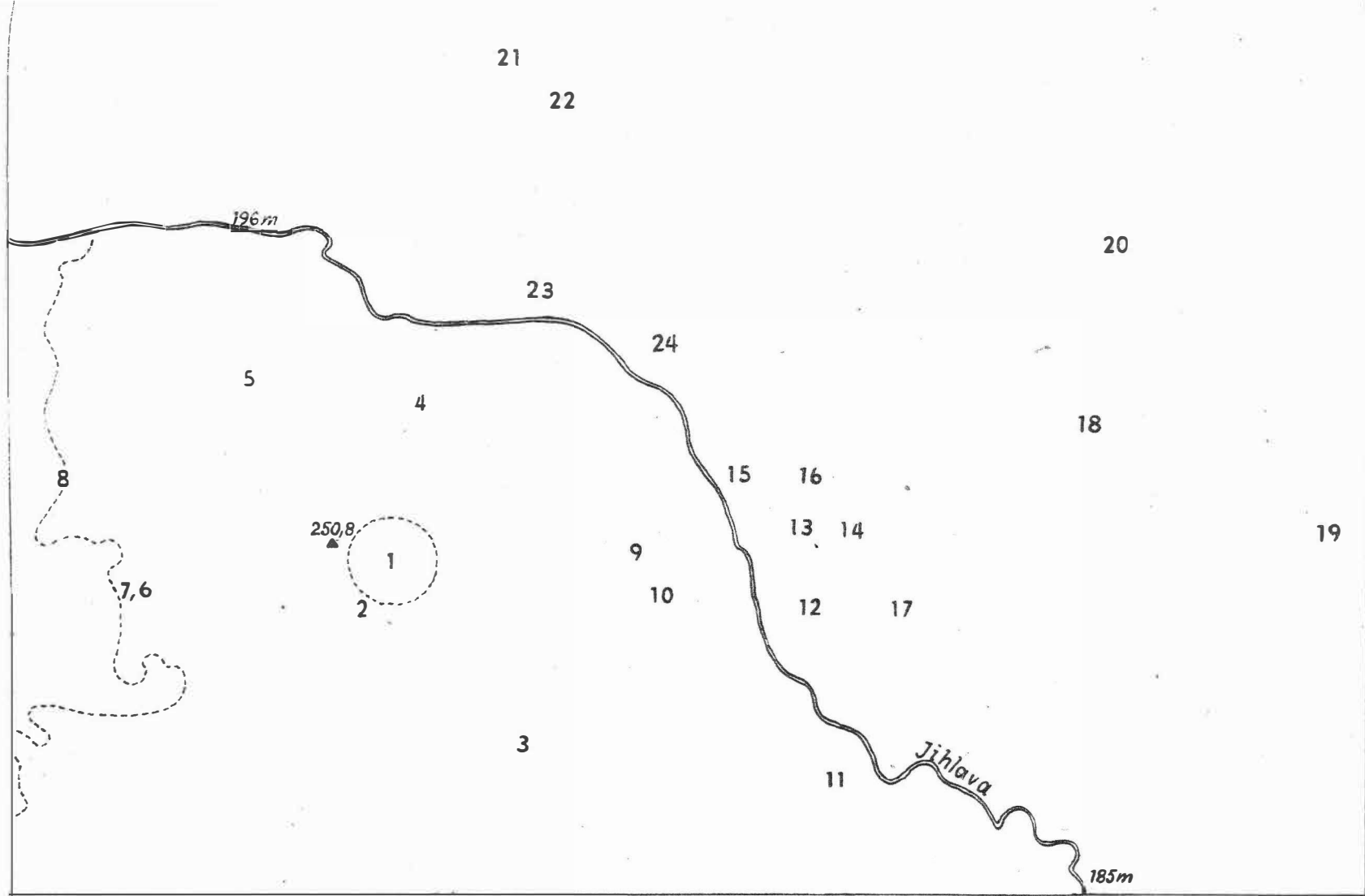
Tab. 8.

V Jiráskově čtvrti v Brně, v kotlinovité poloze, ležící mezi dvěma diabasovými ostrovy brněnské vyvřeliny, a to východním vrchem 305 m s aplitickými ostrůvky /dnešní stanoviště hvězdárny/ a západní Kraví horou /325.8m/, která byla teprve v šedesátých letech, do té doby holé skalisko, zalesněna, v poloze nad rozlehlými prostorami žabovřesko-komínské kotliny půd zaplavovaných údolí řek, v závětrné poloze vhodné jistě pro osídlení, kde byla ještě v minulém století dříve obdělávaná pole s dislokovanými izolovanými domky pracháren, byly zjištěny r. 1961 paleolitická stanice a neolitické sídliště.

Prvnímu osídlení svědčí pazourkové charakteristické bílé patinované typické čepelovité škrabadlo s vějířovitým silně obitým čelem a opositním středovým jednoduchým rydlem /4.6 cm, 2.7 cm, 0.9 cm/ a pazourkový bíle patinovaný nukleus s rovnou základnou /2.6, 3.2, 2.1 cm/. Není vyloučeno, že paleolitický nález, jehož okolnosti nebylo možno blíže prozkoumat, protože na nalezišti byl trávník na silně zpěchované půdě a po jeho rozrytí půda ihned parkovitě upravována, takže nebylo možno stanovit ani event. profilaci -- může dokonce souviset a být v určitém vztahu s asi jen 1 km vzdáleným /výškový rozdíl 80 m/ známým brněnským paleolitickým pohřbem Brno II.-Žabovřesky 1926 /viz K.Absolon a J.Matiegka, Anthropologie VII, 1929, 83-107/ a proto je nález tím důležitější.

Daleko hojnější jsou však zdejší nálezy neolitického původu. Již dříve zde byl nalezen r. 1960 neolitický nukleus /Přehled výzkumů 1960, 47/, který jsem pokládal za ojedinělý, načež zde byly získány nálezy daleko hojnější. Díky upozornění Dr.St.Zháněla, řed. J.M. Blížence, ale zejména sběrům žáka VII.třídy devítiletky na Náměstí míru Josefa Hetmera, byl získán tento materiál:

Čtyři valouny hrubého rohovecového materiálu, a jiné jejich kusy, všechny asi teprve nověji rozbité, a to 2 polovice valounu, 4 zbytky valounu, 5 povrchových odštěpů, hranolovitý boční zahrocený výsek a jiný výštěp, dále nukleusy a nukleovitá industrie, a to 4 pyramidovitě táhlé nukleo-hoblíkovité hrubě obité

Tab. 7. Přehledná mapka paleolitických lokalit na Kounicku.-Übersichtliche Karte
 paläolithischer Lokalitäten in der Umgebung von Dolní Kounice.

P ř e h l e d v ý z k u m ů 1961.

Vydává: Archeologický ústav ČSAV, pobočka v Brně,
Stalinovy sady 19/23.

Odpovědný redaktor: PhDr. et Dr. Sc. Josef Poulík.

Redaktoři : PhDr. Jiří Říhovský a PhDr. Anna Medunová.

Překlady: prom.hist R. Tichý a E. Tichá.

Kresby: B. Ludíková.

Na titulní stránce: Rozvinutý ornament stříbrného gombíku z hrobu 11
od 7. kostela.

Vydáno jako rukopis - 350 kusů - neprodejné.